

РОЛЬ ТЕКСТУ У ФОРМУВАННІ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНІВ ЛІЦЕЮ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Людмила Попова,

*кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник відділу навчання української мови та літератури, Інститут педагогіки НАПН України
porovaludmila2019@ukr.net*

Ключові слова: ключові компетентності, компетентнісний підхід, текст, урок української мови.

Зміни, внесені до чинної програми, зумовили виникнення низки питань, пов'язаних із підвищенням ефективності процесу навчання української мови учнів ліцею: по-перше, як організувати взаємопов'язане формування ключових і предметної компетентностей здобувачів освіти, по-друге, які форми, методи й засоби навчання будуть оптимальними для досягнення основної мети, чітко визначеної програмою, – «формування компетентного мовця, національно свідомої, духовно багатой мовної особистості» [1, с. 2].

Схвально, що відповіді на такі питання можна вже знайти в наукових студіях українських лінгводидактів. Теоретичні засади впровадження компетентнісного підходу до навчання української мови, узагальнення досвіду вчителів-словесників, практичні поради до вибору форм, методів, прийомів і засобів навчання, адекватних меті й завданням чинних програм з української мови, стали предметом досліджень З. Бакум, Н. Бондаренко, Н. Голуб, О. Горошкіної, С. Карамана, О. Кучерук, А. Нікітіної, В. Новосолової, Л. Овсієнко, С. Омельчука, М. Пентилюк та ін. Лінгводидакти не лише переконливо довели важливість формування предметної і ключових компетентностей учнів, а й заклали міцні науково-практичні основи для подальших теоретичних і практико зорієнтованих студій. Незважаючи на багатовекторність розкриття питання, доцільно привернути увагу до визначення ролі тексту у формуванні ключових компетентностей учнів ліцею на уроках української мови, оскільки в умовах компетентнісного навчання саме цей засіб стає провідним, змінюється його роль і функції.

Узагальнення праць українських і зарубіжних педагогів та лінгводидактів уможливило такий висновок: ключові компетентності є ключем до успішної адаптації особистості в суспільстві, індикатором, за яким можна визначити готовність і здатність її функціювати в основних сферах життя, наприклад, економічній, соціальній, духовній. З огляду на це має змінитися функція застосування тексту на уроці української мови з інформаційно-репрезентаційної на когнітивно-спонукальну, оскільки знання перестають бути самоціллю, а стають засобом досягнення певної мети. Відповідно постає питання, якою має бути тематика текстів. На нашу думку, цікавими для учнів стануть тексти про правила збереження здоров'я, тайм-менеджмент, сучасні професії, індустрію краси й моди, основи фінансової грамотності та ін. Важливо, щоб дібрані тексти були різної жанрово-стильової належності й, бажано, об'єднані спільною темою, тобто інформаційно доповнювали один одного.

Сприймаючи інформацію з тексту, учні не повинні архівувати її у своїй пам'яті, а мусять критично оцінювати, обираючи найнеобхідніше, передбачаючи й моделюючи шляхи її застосування, наприклад: *Випишіть із тексту інформацію, яку можна використати під час складання правил професійного спілкування; Прочитайте текст. Чи актуальна сьогодні порушена в ньому проблема? Запишіть усі можливі, на ваш погляд, шляхи її вирішення; Про що інформує текст? Трансформуйте його так, щоб він відповідав ознакам наукового (публіцистичного, художнього) стилю* тощо. Зауважимо, що дотекстові й післятекстові завдання не повинні бути однодіяльними, тобто містити один, і переважно репродуктивний, вид діяльності, наприклад, прочитати-виписати-вставити, а мусять спонукати учнів до

міркувань-роздумів-передбачень. Це, зі свого боку, зумовлює перегляд критеріїв відбору текстів, зокрема вчителю-предметнику доцільно віддавати перевагу текстам, у яких, наприклад, порушено дискусійне питання, показано шляхи розв'язання суперечливої проблеми, описано конфлікт інтересів тощо. Відтак, аналізуючи й інтерпретуючи такі тексти, дискутуючи з їхніми авторами, учень набуватиме важливих умінь і навичок: сприймати, зіставляти й аналізувати різнопланову інформацію, знаходити тематично дотичне в різних за формою, стилем і жанром текстах, поетапно вирішувати актуальну проблему, виділяти релевантну інформацію, комунікувати з однокласниками під час пошуку адекватного й прийняттого рішення тощо.

Список використаної літератури

1. Програма. Українська мова для загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання. 10-11 класи (рівень стандарту). URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv>